

شناسایی عوامل ایجاد عدالت آموزشی در محیط‌های یاددهی-یادگیری و موانع گسترش آن

(ارائه یک چارچوب در آموزش‌وپرورش)

امین رضوانی^۱، فریدون پریش^۲، شبینم کاظمی^۳

۱. دانشجو دکتری تخصصی برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد میمه؛ عضو باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد خمینی شهر، اصفهان، ایران. (نویسنده مسئول).
۲. کارشناسی ارشد، تکنولوژی آموزشی، دانشگاه اصفهان، ایران.
۳. کارشناس علوم تربیتی، آموزگار رسمی آموزش‌وپرورش ناحیه ۶ استان اصفهان، ایران.

مجله پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری، دوره پنجم، شماره پنجم و سوم، اسفندماه ۱۳۹۹، صفحات ۲۵-۳۸

تاریخ وصول: ۱۳۹۹/۰۸/۰۷ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۹/۱۹

چکیده

اگرچه نتایج پژوهش‌ها در خصوص شناسایی عوامل ایجاد عدالت آموزشی و دسترسی برابر افراد، اثرات مثبت این امر را آشکار ساخته و نظام‌های آموزشی در حال حرکت به این سمت هستند؛ با این وجود موانع متعددی برای تحقیق وجود دارند. در همین راستا هدف از پژوهش حاضر، شناسایی راهکارها و روش‌های ایجاد و برقراری عدالت آموزشی و موانع گسترش آن می‌باشد. پژوهش حاضر از نوع توصیفی-تحلیلی است که اطلاعات آن از طریق بررسی کتب و مقالات و... جمع‌آوری شده است. در این نوشتار، ضمن بیان اهمیت و ضرورت شناسایی عوامل ایجاد عدالت آموزشی به مهم‌ترین موانع پیش روی ایجاد برابری آموزشی در کشور ایران، اشاره شده است. در پایان، کلیه عوامل و موانع مؤثر بر ایجاد عدالت آموزشی تحت الگویی جامع و مانع، سازمان‌دهی شده‌اند. یافته‌ها حاکی از آن است که اگر عدالت آموزشی در محیط‌های یاددهی-یادگیری برقرار باشد؛ انصاف و برابری در آموزش و امکانات، دسترسی به محیط‌های آموزشی، انگیزه و امید به تحصیل و... بیشتر می‌شود.

کلیدواژه: عدالت آموزشی، محیط یاددهی/ یادگیری، آموزش‌وپرورش، عوامل، موانع.

مجله پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری، دوره پنجم، شماره پنجم و سوم، اسفندماه ۱۳۹۹

مقدمه

تحقیق عدالت یکی از شعارها و اهداف اجتماعی حاکم در جوامع بشری و عاملی مؤثر در تحقق آموزش و پرورش است (مک لود، ۲۰۱۰، به نقل از اسلامی هرندي، کريمي و نادي، ۱۳۹۸). آموزش و شاخص های آن به عنوان یکی از مهم ترین مؤلفه های توسعه، با ايفای نقش اساسی و سرنوشت ساز خود، در روند توسعه همه جانبه نقش بسیار محوري دارند. از اين رو، توزيع عادلانه و برابري فرصت های آموزشی در بعد کلان نوعی نگاه انسان گرایانه را با خود همراه دارد و از اهداف اساسی هر جامعه محسوب می شود (نظم فر و علی بخشی، ۲۰۱۷). اگرچه حصول اين هدف تا حدودي دشوار و زمانبر است، اما در جهت جست و جوی جهانی عادلانه تر و بهتر، ضروري محسوب می شود (نجاري و حسنی، ۱۳۹۹). توزيع عادلانه امکانات آموزشی در نهادها از گستره ترین و بحث برانگيز ترین مباحث در حیطه علوم انسانی است. اهمیت بیشتر عدالت آموزشی نسبت به عدالت در سایر حوزه ها به دلیل تأثير گذاري آن در طول زندگی می باشد، زيرا عدالت آموزشی نقش اساسی در افزایش اعتماد به نفس، آینده شغلی، پایگاه اجتماعی و اجتماعی شدن افراد دارد (مومنی مهموئی و پور فاطمی، ۱۳۹۷). برای رسیدن به اين هدف، مدارس نقش مهمی را در فراهم کردن فرصت های برابر و عادلانه آموزشی و آموزش مهارت ها دارند و همه محیط ها و نظام های آموزشی باید نقش خطير خود را در آماده کردن کودکان برای ورود به جامعه و بازار کار ايفا نمایند (پنسکو، ۲۰۱۰، به نقل از اسلامی هرندي، کريمي و نادي، ۱۳۹۷). عدالت آموزشی زمانی در محیط های يادگیری اتفاق می افتد که يادگيرندگان از طریق درون دادها و فرآیندها در مدارس، بتوانند اهداف علمی، اجتماعی، اعتقادی و آموزشی را کسب کنند (یمنی، شاتر جلالی و اقبالی، ۲۰۱۷). اگر مهم ترین هدف در عدالت آموزشی را تأمین فرصت های برابر بدانیم، آنگاه دو رکن اساسی برای تأمین فرصت های برابر را می توان در نظر گرفت که یکی از آن ها تأمین منابع مالی از طریق کمک های مالی برای نهادهای آموزشی و دیگری گسترش کمی آموزش است (فریدونی و روحانی، ۱۳۹۸). کاپتنیو (۲۰۱۷) عدالت آموزشی را به دو دسته عدالت افقی یعنی برابری امکانات و تجهیزات مدارس شهری و روستایی و عدالت عمودی یعنی فراهم کردن خدمات و منابع آموزشی یکسان برای همه تقسیم بندی کرده است.

از دیدگاه بریگهاوس و آنترهالتر (۲۰۱۰) نیز عدالت آموزشی برابر با مساوات نیست، بلکه به معنای توزيع منابع و فرصت های آموزشی متناسب با نیاز هر شخص می باشد. در واقع عدالت آموزشی به مهیا سازی فرصت های برابر، متناسب با نیازهای ویژه هر فرد اشاره دارد؛ زира افراد در دانش، مهارت، توانابی، انواع يادگیری و پیشينه فرهنگی و نیازهای آموزشی باهم متفاوت هستند. منظور از فرصت برابر جلوگیری، حذف یا کاهش تبعیض بین افراد از لحاظ جنسیت و نژاد و وضعیت اقتصادی است (مرزوقي، حیدري و حیدري، ۲۰۱۳). البته به جز جنسیت و عوامل اجتماعی و اقتصادی که در دسته مهم ترین عوامل قرار می گيرند، سایر گروه ها در هر کشور مانند افراد دارای نقص عضو، گروه های سنی، قومی، مذهبی و زبانی هم برای دسترسی برابر به آموزش دچار چالش هستند (برویس، ۲۰۱۸). لازم به ذکر است که رعایت مواردی مانند اصل مساوات در توزيع منابع مالی و انسانی، مشارکت دادن ذینفعان در امور آموزشی و آگاه کردن آن ها از برنامه ها، انتخاب محتواي درسي متناسب با نیازهای فراغيران، توجه به اصل شايسته سالاري در استخدام مربيان و انتخاب مدیران و ... راهكارهایی است که برای ایجاد عدالت آموزشی به كاربرده می شود.

بدون شک عدالت آموزشی یکی از بحث‌های اصلی در هر نظام آموزشی است و برای تحقق آن تلاش‌های زیادی می‌شود. در ایران نیز با توجه به قانون اساسی و برای دسترسی یادگیرندگان به فرصت‌های آموزشی عادلانه تلاش‌های زیادی شده است تا زمینه دستیابی به عدالت آموزشی تسهیل شود. نکته مهم این که تاکنون پژوهش‌های متعددی در زمینه عدالت آموزشی انجام شده است که هریک تنها به بخش کوچکی از این موضوع پرداخته‌اند. در همین راستا و با توجه به اهمیت عدالت آموزشی، هدف از پژوهش حاضر شناسایی عوامل مؤثر در ایجاد عدالت آموزشی و شناسایی موانع تحقق آن می‌باشد. درنتیجه این پژوهش به دنبال پاسخگویی به سوالات زیر می‌باشد:

۱. چه عواملی موجب ایجاد عدالت آموزشی در محیط‌های یادگیری خواهد شد؟
۲. چه موانعی از ایجاد عدالت آموزشی در محیط‌های یادگیری جلوگیری می‌کند؟
۳. پیامدهای ناشی از برقراری عدالت آموزشی چه خواهد بود؟

روش پژوهش

هدف از پژوهش حاضر، شناسایی عوامل ایجاد عدالت آموزشی در محیط‌های یاددهی-یادگیری و موانع گسترش آن، همچنین ارائه چارچوبی جامع و مانع در آموزش و پرورش کشور ایران می‌باشد. این پژوهش از لحاظ ماهیت و هدف، کاربردی و از لحاظ روش تحقیق از نوع توصیفی-تحلیلی است که اطلاعات آن از طریق بررسی کتب، مقالات و پایان‌نامه‌های معتبر، جمع‌آوری شده است. در این پژوهش، ابتدا کتب، مقالات، پایان‌نامه‌های متعدد و مختلف مرتبط، شناسایی شده و مورد بررسی اجمالی قرار گرفت. منابع منتخب از میان تعداد کثیری از کتب و مقالات معتبر استخراج شده‌اند. سپس مواردی که ارتباط تنگاتنگی با موضوع مورد بررسی داشتند، انتخاب شدند. از ملاک‌های این انتخاب می‌توان به میزان ارتباط محتوا با موضوع مورد بررسی و به روز بودن آن اشاره کرد.

یافته‌ها

پس از مطالعه و بررسی پژوهش‌های متعدد در مورد عدالت آموزشی، مواردی در این تحقیقات که از آن‌ها به عنوان عوامل ایجاد عدالت آموزشی در محیط‌های یاددهی-یادگیری و موانع گسترش آن نامبرده شده است، شناسایی و استخراج شد. مجموع پژوهش‌های انجام شده در این زمینه و نتایج آن‌ها به ترتیب سال انجام پژوهش، در جدول (شماره ۱) آمده است. همان‌طور که مشخص است، عواملی همچون تأمین فرسته‌های یکسان، سهم آموزش و پرورش از تولیدات ناخالص ملی، تأسیس انجمن‌های خیرین، توزیع مناسب معلمان باکیفیت و ماهر در مناطق، تقویت روحیه اخلاق در تحصیل و ...؛ موانعی همچون کاهش دسترسی‌ها از مرکز به پیرامون به خدمات آموزشی، عدم توزیع فضایی مطلوب خدمات آموزشی بر اساس جمعیت دانش آموزان، دسترسی دانش آموزان به فضای آموزشی به صورت برابر بین شهرستان‌های استان، دسترسی به معلمان به صورت برابر در شهرستان‌ها و مناطق آموزشی با توجه به جمعیت دانش آموزان و ... در اکثر پژوهش‌ها مورد توجه قرار گرفته است؛ اما در سمت مقابل، به دسته‌بندی عوامل ایجاد عدالت آموزشی در محیط‌های یاددهی-یادگیری و موانع گسترش آن کمتر اشاره شده است. این نکته درخور توجه است که اگرچه برخی محققان نسبت به سایر پژوهشگران، دامنه وسیع‌تری را برای برقراری عدالت آموزشی در نظر گرفته‌اند، با این وجود چارچوبی جامع که دربرگیرنده کلیه عوامل و موانع باشد، مشاهده نمی‌شود. با توجه به گستره وسیع عوامل و موانع عدالت آموزشی،

در صورتی که این موارد در محیط‌های یاددهی-یادگیری به درستی شناسایی شود و موارد تکراری حذف شوند، می‌توان به چارچوبی تقریباً جامع دست یافت.

جدول ۱. یافته‌های پژوهش (عوامل و موانع مؤثر بر ایجاد عدالت آموزشی در محیط‌های یاددهی-یادگیری در پژوهش‌های داخلی)

ردیف	عنوان اثر	سال / روش	نتیج
۱	مقاله بررسی تأثیر دانشگاه آزاد اسلامی بر روی عدالت آموزشی و توسعه پژوهش	۱۳۹۰ مروری	نshan داد که دانشگاه آزاد اسلامی با تأمین فرصت‌های زیاد و یکسان برای دسترسی عموم افراد جامعه برای دستیابی به دانشگاه در را تحقق عدالت اجتماعی گام‌های مؤثری برداشته است.
۲	مقاله عدالت آموزشی و دسترسی اقسام مختلف	۱۳۹۰ مروری	آنچه در این کنفرانس‌ها و برنامه‌های عدالت آموزشی در ایران و جهان مهم می‌نماید عبارت‌اند از: قابلیت اجرایی برنامه‌ها - پرهیز از شعارزدگی - اقتصادی آموزش‌پرورش - سهم آموزش‌پرورش از تولیدات ناخالص ملی - ضمانت اجرایی برنامه‌ها و ... را می‌توان نام برد که رعایت آن‌ها می‌تواند در اجرای عدالت آموزشی مؤثر باشد.
۳	مقاله تأمین و گسترش برابری فرصت‌ها و عدالت آموزشی در آموزش‌پرورش استان آذربایجان غربی	۱۳۹۰ توصیفی- پیمایشی	نshan داد که «تأسیس انجمن‌های خیرین مدرسه‌ساز در مناطق محروم» و راهکار «توزیع مناسب معلمان باکیفیت و ماهر در مناطق» مهم‌ترین راهکار مطلوب تأمین و گسترش برابری فرصت‌ها و عدالت آموزشی می‌باشد.
۴	مقاله بررسی میزان برابری فرصت‌های آموزشی در مناطق شهری و روستایی استان زنجان	۱۳۹۰ پیمایشی مصاحبه	یافته‌های حاصل از مصاحبه گویای آن است که وجود نابرابری بین مناطق شهری و روستایی، ریشه در محیط زندگی، وضعیت اقتصادی و بهترین کلی عواملی خارج از نظام آموزشی رسمی است. به ترتیب فراوانی و اولویت از نظر مصاحبه‌شوندگان، عوامل این نابرابری عبارت‌اند از: (الف) سطح تحصیلات پایین والدین در مناطق روستایی و عدم همکاری لازم با مدرسه در نتیجه نداشتن نگرش مناسب به فعالیت‌های مرکز آموزشی. (ب) بهره‌مندی داشش آموزان مناطق شهری از کلاس‌های فوق برنامه (کلاس زبان، موسیقی،...). (ج) آشنایی داشش آموزان مناطق شهری با تکنولوژی روز همانند کامپیوتر و اینترنت نسبت به داشش آموزان مناطق روستایی.
۵	مقاله تأثیر آموزش مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات در توسعه عدالت آموزشی	۱۳۹۱ پس رویدادی علی- مقایسه ای	نshan داد، شاخص‌های فراهم آوردن امکان تحصیل در منزل و ظرفیت بالای کلاس‌های درس و امکان تحصیل برای شاغلین بیشترین تأثیر را در افزایش دسترسی به آموزش عالی در کشور داشته اند و بالا بودن هزینه آموزش مجازی در کشور مهم‌ترین مانع و محدودیت در برابری فرصت‌های آموزشی و همچنین افزایش دسترسی به آموزش عالی می‌باشد.
۶	مقاله طراحی مدل عدالت آموزشی مبتنی بر تفاوت‌های فردی و تغییر برنامه درسی	۱۳۹۲	یکی از مؤثرترین راه‌های تحقق عدالت آموزشی تأمین فرصت‌های یکسان برای دسترسی عموم افراد جامعه به آموزش‌پرورش است و همه آحاد انسانی حق دارند از آموزش‌پرورش یکسان برخوردار گردند.
۷	مقاله تحلیل دسترسی به خدمات آموزشی شهری از دیدگاه عدالت فضایی در شهر زنجان	۱۳۹۲	نتیج حاکی از کاهش دسترسی‌ها از مرکز به پیرامون به خدمات آموزشی و عدم توزیع فضایی مطلوب خدمات آموزشی بر اساس جمعیت داشش آموزان است.
۸	مقاله ارزیابی تطبیقی کاربری آموزشی با تأکید بر عدالت اجتماعی در شهر تهران و مکان‌یابی بهینه احداث مدارس جدید به کمک روش	۱۳۹۳ تطبیقی	بنابراین توجه به معیارها و اصول مکان‌یابی کاربری آموزشی در مکان گزینی‌های آینده کاربری‌های آموزشی و کاربری‌های هم‌جوار آن در این مناطق برای تأمین عدالت اجتماعی شهری ساکنان ضروری است.

کارتوگرافی (نمونه موردی: نواحی ۱ مناطق ۶ و ۱۳)	
نتایج بدست آمده در این پژوهش نشان می دهد که عدالت آموزشی از طریق تقویت اخلاق تحصیلی موجب کاهش فریب کاری تحصیلی می شود. در مقابل بی عدالتی به طور مستقیم می تواند موجب تقویت فریبکاری تحصیلی شود.	۹ مقاله نقش اخلاق تحصیلی در رابطه عدالت و بی عدالتی آموزشی با فریبکاری تحصیلی: مدل معادله ساختاری
در مجموع انتظار می رود سیاست گذاران امر آموزش و پرورش با ترسیم سیاست ها و برنامه های مناسب در رفع محرومیت های دختران امروز وزنان فردا بکوشند چرا که ایجاد برابری و آموزش حقوق انسانی به دختران، پسران، والدین و ارتقای مهارت های زندگی می تواند زمینه را برای ایجاد جامعه ای سالم و رو به توسعه و خانواده های رو به رشد منطبق بر فرهنگ و باورهای ملی و هماهنگ با شرایط نوین اجتماعی فراهم نماید.	۱۰ مقاله عدالت جنسیتی با بی عدالتی در نظام آموزشی استان ایلام
توزیع متداول و متوازن خدمات شهری برای شهروندان بر اساس جمعیت ساکن، سبب ایجاد نوعی عدالت اجتماعی و برابری در میان فضای شهری می گردد؛ بنابراین اندازه گیری عدالت اجتماعی از نظر دستیابی ساکنین به فضاهای عمومی از جمله فضاهای آموزشی از نیازهای مدیریت شهری می باشد.	۱۱ مقاله ارزیابی فضایی توزیع خدمات آموزشی در راستای عدالت اجتماعی با استفاده از شبکه دسترسی و مدل موران
نشان داد، بین عدالت آموزشی در ابعاد سه گانه (عدالت توزیعی، عدالت رویه ای و عدالت تبادلی) و نشاط یادگیری، رابطه معناداری وجود دارد. همچنین توانایی یادگیری، رابطه بین عدالت آموزشی و رهبری آموزشی را با نشاط یادگیری، واسطه گری می کند.	۱۲ مقاله مدل معادله ساختاری رابطه بین عدالت آموزشی و رهبری آموزشی، با نشاط یادگیری
نتایج تحقیق نشان داد بین عدالت آموزشی و بهبود درگیری یادگیری ادراک شده در سطح (فرمول در متن اصلی مقاله) رابطه معناداری وجود دارد.	۱۲ مقاله تعیین رابطه بین عدالت آموزشی و نظام مدیریت اطلاعات پویا با بهبود درگیری یادگیری ادراک شده
بین عدالت آموزشی در ابعاد چهارگانه توزیعی، رویه ای، مراده ای، اطلاعاتی و توسعه شرکت دانش بیان ادراک شده، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین بهره وری آموزشی، رابطه بین عدالت آموزشی و کیفیت آموزشی را با توسعه شرکت دانش بیان ادراک شده، واسطه گری می کند.	۱۴ مقاله مدل معادله ساختاری رابطه بین عدالت آموزشی و کیفیت آموزشی، با توسعه شرکت های دانش بیان ادراک شده
در حال حاضر عملکرد مدارس خصوصی ناقص اصل تلاش، نیاز و تا حدی استحقاق های ذاتی است و بنابراین عادلانه نمی باشد. به نار می رسید ارتقاء کیفیت آموزش در مدارس دولتی و کاستن نقش تعیین کننده معلم و امکانات آموزشی در موافق تحقیقی، می تواند روش مناسبی جهت رفع تعیض ناشی از اختصاص نابرابر امکانات در نظر گرفته شود.	۱۵ مقاله بررسی برابری فرصت ها و عدالت آموزشی و جنسیتی در نظام آموزش و پرورش
یافته ها نشان داد که شیوه ارزشیابی و نحوی آموزش اساتید از مباحثتی بود که بیشترین دغدغه دانشجویان را تشکیل می داد، از نظر آنان این عامل می تواند رعایت عدالت آموزشی را زیر سوال ببرد. نتیجه گیری نهایی در برگیرنده این پیام مهم می باشد که عدالت در آموزش در این دانشگاه باید طوری باشد که دسترسی برابر و مساوی به همه امکانات آموزشی بدون در نظر گرفتن رشته تحصیلی، معلم، اخلاق در رفتار دانشجو و طرز لباس پوشیدن در اختیار همگان قرار گیرد.	۱۶ مقاله تبیین عدالت آموزشی از منظر دانشجویان دانشگاه فرنگیان استان زنجان
یافته ها نشان داد بین عدالت آموزشی و فرسودگی تحصیلی رابطه وجود دارد.	۱۷ مقاله بررسی رابطه بین عدالت آموزشی و فرسودگی تحصیلی در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد زنجان

<p>یافته‌ها نشان داد که شیوه ارزشیابی و نحوه آموزش استاید از مباحثی بود که بیشترین دغدغه دانشجویان را تشکیل می‌داد. از نظر آنان این عامل می‌تواند رعایت عدالت آموزشی را زیر سوال ببرد. نتیجه‌گیری نهایی در برگیرنده این پیام مهم می‌باشد که عدالت در آموزش در این دانشگاه باید طوری باشد که دسترسی برابر و مساوی به همه امکانات آموزشی بدون در نظر گرفتن رشتہ تحصیلی، معلم، اخلاقی در رفتار دانشجو و طرز لباس پوشیدن در اختیار همگان قرار گیرد.</p>	۱۳۹۵	<p>کیفی مصاحبه تحلیل محتوا</p>	<p>مقاله تبیین عدالت آموزشی به عنوان رکنی اساسی در آموزش از دیدگاه دانشجویان دانشگاه زنجان</p>	۱۸
<p>مساجد نیز با جذب کمک‌های خیرین و کمک‌های کوچک مردمی شرایط را برای برآورده کردن ملزمومات تحصیلی دانش آموزان محروم در جذب دانش آموزان فراهم خواهند کرد. این شرایط تقاضای مدارس برای جذب دانش آموزان، بخصوص دانش آموزان محروم را افزایش خواهد. جذب دانش آموزان از یک طرف تقاضای مدارس را برای تحصیل دانش آموزان افزایش خواهد داد و از سوی دیگر موجب عدالت آموزشی خواهد شد.</p>	۱۳۹۵		<p>مقاله الگویی برای همگرایی مساجد و مدارس در نهادینه کردن عدالت آموزشی</p>	۱۹
<p>بر مبنای یافته‌های پژوهش، مهم‌ترین پیامدهای اندیشه‌زیرو در تحقق عدالت آموزشی می‌توان تعلیم و تربیت مزدی، تربیت انتقادی در نظام آموزشی، تقویت تفکر انتقادی دانش آموزان، روش‌های کیفی یاددهی یادگیری و ... را اشاره نمود.</p>	۱۳۹۵	<p>تحلیلی مفهومی استنتاجی</p>	<p>مقاله تبیین اندیشه هنری زیرو و پیامدهای آن در عدالت آموزشی</p>	۲۰
<p>با توجه به این که آموزش و پرورش یک حق عمومی است، عدالت آموزشی حکم می‌کند که همه انسان‌ها چه در مناطق شهری و چه در مناطق روستایی و عشایری از این حق برخوردار شوند، کلاس‌های چند پایه به عنوان راهکاری برای بهره‌گیری کودکان در این مناطق می‌باشد که در آن یک معلم به تنهایی چند پایه را به طور همزمان تدریس می‌کند.</p>	۱۳۹۵	<p>مروری کتابخانه‌ای</p>	<p>مقاله عدالت آموزشی از منظر کلاس‌های چند پایه در ایران</p>	۲۱
<p>نتایج این آزمون نشان داد در عدالت توزیعی در بین بخش‌های موجود بیمارستان و در نوع استخدام کارکنان و در میزان تحصیلات تفاوت معنی داری وجود دارد و نیز در عدالت رویه‌ای و اطلاعاتی در میزان تحصیلات کارکنان تفاوت معنی داری وجود دارد و همچنین در عدالت مراوده‌ای در میزان تحصیلات و در بین بخش‌ها تفاوت معنی داری وجود دارد.</p>	۱۳۹۵	<p>توصیفی استنباطی</p>	<p>مقاله ارزیابی و تحلیل عدالت سازمانی در مرکز آموزشی و درمانی شهدای تبریز</p>	۲۲
<p>نتایج تحقیق نشان داد، بین عدالت آموزشی و امید تحصیلی (مبتنی بر جایگاه اجتماعی، مبتنی بر جایگاه اقتصادی، مبتنی بر توانایی تحصیلی، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بین عدالت آموزشی و انگیزه تحصیلی (درونی و بیرونی)، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بین عدالت آموزشی و دلستگی تحصیلی (موقع و مستمر)، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بین عدالت آموزشی و خود شکوفایی تحصیلی ادراک شده (دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم) (شناختی، عاطفی و روانی-حرکتی)، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.</p>	۱۳۹۵	<p>توصیفی همبستگی</p>	<p>مقاله تعیین رابطه بین عدالت آموزشی با امید تحصیلی، انگیزه تحصیلی، دلستگی تحصیلی و خودشکوفایی تخصصی ادراک شده (مورد مطالعه؛ دیدگاه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم)</p>	۲۳
<p>بین عدالت تحصیلی و تقلب تحصیلی رابطه منفی و معنی داری وجود دارد. نتایج حاصل از رگرسیون نشان می‌دهد که متغیر عدالت آموزشی و اخلاق تحصیلی قادر به پیش بینی متغیر تقلب تحصیلی می‌باشد.</p>	۱۳۹۵	<p>توصیفی همبستگی</p>	<p>مقاله بررسی رابطه بین عدالت آموزشی و اخلاق تحصیلی با تقلب تحصیلی در دانشجویان دانشگاه جامع علمی کابردی آبدانان</p>	۲۴
<p>برابری فرصت‌ها و عدالت خواهی یک ارزش محسوب می‌شود و آموزش و پرورش باید بتواند آن را در نظام شخصیتی انسان توسعه یافته تعبیه کند.</p>	۱۳۹۵		<p>مقاله عدالت آموزشی از دیدگاه آموزش و پرورش</p>	۲۵
<p>بررسی فلسفه ایجاد مدارس غیردولتی براساس مؤلفه‌های انصاف، اقتصاد، نیاز، برابری و سازگاری آن با عدالت آموزشی از منظر متخصصان تعلیم و تربیت می‌باشد؛ که یافته‌های تحقیق نشان‌دهنده سازگاری مؤلفه‌های پژوهش با عدالت آموزشی می‌باشد.</p>	۱۳۹۵	<p>توصیفی نیمه پیمایشی</p>	<p>مقاله بررسی فلسفه ایجاد مدارس غیردولتی و سازگاری آن با عدالت</p>	۲۶

تریبیت	آموزشی از منظر متخصصان تعلیم و	
۲۷	مقاله بررسی برابری فرصت‌های آموزشی در ابعاد منطقه‌ای (شهری و روستایی) و فضایی دوره متوسطه دوم بین مناطق آموزشی استان لرستان در سال تحصیلی ۹۴-۹۵	نتایج تحقیق نشان می‌دهد که دسترسی دانش آموزان به فضای آموزشی به صورت برابر بین شهرستان‌های استان وجود ندارد. شهرستان‌ها و مناطق آموزشی با توجه به جمعیت دانش آموزان به طور برابر از وجود معلمان برخوردار نیستند.
۲۸	مقاله بررسی ضرورت برابری فرصت‌های آموزشی در نظام آموزشی کتابخانه‌ای	یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که فرصت‌های آموزشی برابر با ابعاد منطقه‌ای و جنسیت و پایگاه خانوادگی رابطه معناداری دارد.
۲۹	مقاله نگارش و اعتبار سنجی اقدامات آموزش و پرورش برای دستیابی به اهداف اقتصاد مقاومتی در زمینه برابری فرصت‌های آموزشی عمومی در کشور	پرداخت یارانه نقدي و کمک مالی به خانواده‌های متعلق به طبقات کم‌درآمد، به عنوان اولویت تعیین شد.

بحث و نتیجه‌گیری

بدون شک یکی از مهم‌ترین نیازهای هر کشور در سراسر جهان از جمله ایران، حرکت به سمت عدالت آموزشی در محیط‌های آموزشی است؛ حرکتی که پیشرفت‌های عظیم و چشمگیری در افزایش اثربخشی و بهبود کارآمدی فرآیند یاددهی - یادگیری را به دنبال خواهد داشت. این نکته درخور توجه است که این مهم اتفاق نخواهد افتاد مگر با آگاهی و شناخت دقیق از وضع موجود، ترسیم دقیق و روشن از وضع مطلوب و سپس اتخاذ تصمیمات اصولی و منطقی به منظور دستیابی به وضع مطلوب. واضح و مبرهن است که اولین گام در راستای شناخت وضع موجود در این زمینه، شناسایی کلیه موارد تأثیرگذار بر عدالت آموزشی می‌باشد که از آن تحت عنوان «شناسایی عوامل ایجاد عدالت آموزشی در محیط‌های یاددهی-یادگیری و موانع گسترش آن» یاد می‌شود. نکته قابل تأمل اینکه موانع و راهکارهای موجود در مورد عدالت آموزشی در محیط‌های یاددهی-یادگیری هر کشور، مختص به همان منطقه است و ممکن است روش موجود در نظام آموزشی یک کشور، در نظام‌های آموزشی دیگر، جنبه بازدارندگی نداشته باشد؛ درنتیجه لازم است هر نظام آموزشی، متناسب با شرایط عمومی و اختصاصی خود، به شناسایی عوامل ایجاد عدالت آموزشی در محیط‌های یاددهی-یادگیری و موانع گسترش آن پردازد. در همین راستا و با توجه به یافته‌های این پژوهش، سعی شده است که مدلی جامع و مانع از عوامل ایجاد عدالت آموزشی در محیط‌های یاددهی-یادگیری و موانع گسترش آن در کشور ایران تهیه شود که در جدول (شماره ۲) قابل مشاهده است. در این مدل، ابتدا شیوه‌های برابری آموزشی ذکر شده و سپس موانع تأثیرگذار بر ایجاد عدالت در محیط‌های یاددهی-یادگیری مشخص شده و موردنرسی قرار گرفته‌اند. در بخش عوامل، راهکارها، شیوه‌ها و روش‌های ایجاد، برقراری و گسترش عدالت آموزشی، عواملی همچون فرصت‌های برابر، سهم آموزش و پرورش از تولیدات ناخالص ملی، تأسیس انجمن‌های خیرین، توزیع مناسب معلمان باکیفیت و ماهر در مناطق، تقویت روحیه اخلاق در تحصیل و ... اشاره شده است؛ در بخش موانع ایجاد عدالت، مواردی همچون کاهش دسترسی‌ها از مرکز به پیرامون به خدمات آموزشی، عدم توزیع فضایی مطلوب خدمات آموزشی بر اساس جمعیت دانش آموزان، دسترسی دانش آموزان به فضای آموزشی به صورت برابر بین شهرستان‌های استان،

دسترسی به معلمان به صورت برابر در شهرستانها و مناطق آموزشی با توجه به جمعیت دانش آموزان و ... مورد توجه قرار گرفته است؛ با عنایت به میزان اهمیت این دو بخش و شاخه های تعریف شده برای آنها، نقش هریک از قسمت ها در ایجاد و جلوگیری از عدالت آموزشی در محیط های یاددهی-یادگیری و علت آن مشخص شده است. یافته ها حاکی از آن است که اگر عدالت آموزشی در محیط های یاددهی-یادگیری برقرار باشد؛ انصاف و برابری در آموزش و امکانات، دسترسی به محیط های آموزشی، انگیزه و امید به تحصیل و ... بیشتر می شود. این نکته را نباید فراموش کرد که میان بخش های مختلفی که در محیط های یاددهی-یادگیری شناخته شده اند (عوامل ایجاد عدالت و موانع گسترش آن) رابطه ای دیالکتیک برقرار است؛ به عنوان مثال ممکن است تقلب در تحصیل در نظام آموزشی، حاصل نگاه نابرابر به توزیع امکانات و شرایط در آموزش و پرورش باشد و این نگاه، تحت تأثیر ضعف فرهنگی-اقتصادی جامعه نسبت به ایجاد عدالت آموزشی در محیط های یاددهی-یادگیری شکل گرفته باشد و این ضعف فرهنگی-اقتصادی ناشی از کمبود اعتبارات مالی به منظور هزینه در راستای فرهنگ سازی بوده باشد؛ درنتیجه لازم است که در همه حوزه های شناسایی شده (عوامل ایجاد عدالت و موانع گسترش آن) مطالعات دقیق و اقدامات لازم صورت پذیرد. در پایان با توجه به اهمیت ایجاد عدالت آموزشی در محیط های یاددهی-یادگیری، نیاز به انجام پژوهش های متعددی در زمینه های مرتبط احساس می شود. در همین راستا پیشنهاد می شود که:

- مطالعاتی کاربردی، گسترده و تطبیقی در زمینه چگونگی از بین بردن موانع ایجاد عدالت آموزشی در محیط های یاددهی-یادگیری انجام گیرد، راهبردهای مختلف شناسایی شود و راهکارهایی علمی و اصولی در راستای بهره برداری پیشنهاد گردد. این نکته در خور توجه است که راهکارهایی بومی و عملیاتی شناسایی و تعریف شوند که با توجه به وضعیت حال حاضر، قابلیت اجرا داشته باشند.

- مطالعاتی کاربردی، گسترده و تطبیقی در زمینه چگونگی ترویج برقراری عدالت آموزشی در محیط های یاددهی-یادگیری انجام گیرد، راهبردهای مختلف شناسایی شود و راهکارهایی علمی و اصولی در راستای بهره برداری پیشنهاد گردد. این نکته در خور توجه است که راهکارهایی بومی و عملیاتی شناسایی و تعریف شوند که با توجه به وضعیت حال حاضر، قابلیت اجرا داشته باشند.

جدول ۲. یافته های پژوهش (جمع بندی موانع ایجاد عدالت، راهکارهای ایجاد عدالت و پاسخ به این پرسش که اگر عدالت باشد، چه می شود؟ در پژوهش های

(داخلی)

<p>تأمین فرصت های یکسان - قابلیت اجرایی برنامه ها - پرهیز از شعارزدگی اقتصادی آموزش و پرورش - سهم آموزش و پرورش از تولیدات ناخالص ملی - ضمانت اجرایی برنامه ها - تأسیس انجمن های خیرین - توجه به مناطق محروم - توزیع مناسب معلمان باکیفیت و ماهر در مناطق - گسترش برابری فرصت ها - فراهم آوردن امکان تحصیل در منزل - ظرفیت بالای کلاس های درس و امکان تحصیل برای شاغلین - توجه به معیارها و اصول مکان یابی کاربری آموزشی - تقویت روحیه اخلاقی در تحصیل - ترسیم سیاست ها و برنامه های مناسب - توزیع معادل و متوازن خدمات شهری - دستیابی همه ساکنین - ارتقاء کیفیت آموزش در مدارس دولتی و کاستن نقش تعیین کننده معلم و امکانات آموزشی در موقعیت تحصیلی دانش آموزان - شیوه ارزشیابی و نحوی آموزش اساتید - جذب کمک های خیرین و کمک های کوچک مردمی - حق برخورداری از آن همه - نوع استخدام کارکنان - میزان تحصیلات - ایجاد مدارس غیردولتی براساس مؤلفه های انصاف، اقتصاد، نیاز، برابری و سازگاری - پرداخت بارانه نقدی و کمک مالی به خانواده های متعلق به طبقات کم درآمد - دسترسی دانش آموزان به فضای آموزشی به صورت برابر - از وجود معلمان به طور برابر برخوردار بودن.</p> <p>با بالا بودن هزینه آموزش مجازی. کاهش دسترسی ها از مرکز به پیرامون به خدمات آموزشی. عدم توزیع فضایی مطلوب خدمات آموزشی بر اساس جمعیت دانش آموزان. عملکرد مدارس خصوصی. وجود کلاس های چند پایه. تقلب تحصیلی. دسترسی دانش آموزان به فضای آموزشی به صورت برابر بین شهرستان های استان. دسترسی به معلمان به صورت برابر در شهرستان ها و مناطق آموزشی با توجه به جمعیت دانش آموزان. نایابی بین مناطق شهری، روستایی، محیط زندگی، وضعیت اقتصادی. سطح تحصیلات پایین والدین در مناطق روستایی و عدم همکاری لازم با مدرسه درنتیجه نداشتن نگرش مناسب به فعالیت های مرکز آموزشی. بهره مندی دانش آموزان مناطق شهری از کلاس های فوق برنامه (کلاس زبان، موسیقی و ...). آشنازی دانش آموزان مناطق شهری با تکنولوژی روز همانند کامپیوتر و اینترنت نسبت به دانش آموزان مناطق روستایی.</p> <p>تأمین و گسترش برابری فرصت ها و عدالت آموزشی. افزایش دسترسی به آموزش عالی. رعایت حق و انصاف و برابری. دستیابی ساکنین به فضاهای عمومی از جمله فضاهای آموزشی از نیازهای مدیریت شهری. نشاط در یادگیری، توانایی در یادگیری، عدالت آموزشی و رهبری آموزشی. بهبود در گیری یادگیری ادراک شده. بهره وری آموزشی، کیفیت آموزشی، توسعه شرکت دانش بنیان ادراک شده. رفع تبعیض و برابری امکانات. دسترسی برابر و مساوی به همه امکانات آموزشی بدون در نظر گرفتن رشتہ تحصیلی، معدل، اخلاق، رفتار، طرز لباس پوشیدن و ... در اختیار همگان. کاهش فرسودگی تحصیلی. تضایی مدارس برای جذب دانش آموزان محروم و ... تعلیم و تربیت مرزی، تربیت انتقادی در نظام آموزشی، تقویت تفکر انتقادی دانش آموزان، روش های کیفی یاددهی یادگیری و ... امید به تحصیل (مبتنی بر جایگاه اجتماعی، مبتنی بر جایگاه اقتصادی، مبتنی بر توانایی تحصیلی). انگیزه برای تحصیلی (دروزی و بیرونی). دلیستگی تحصیلی (موقع و مستمر).</p>	<p>عوامل، راهکارها، شیوه ها و روش های ایجاد، برقراری و گسترش عدالت آموزشی یا برابری آموزشی در محیط های یاددهی-یادگیری (آموزش و پرورش)</p> <p>موانع ایجاد عدالت</p> <p>حال پاسخ به این پرسش که اگر عدالت باشد، چه می شود؟</p>
---	--

خود شکوفایی تحصیلی ادراک شده (شناختی، عاطفی و روانی-حرکتی).	
اخلاق در تحصیل (کاهش تقلب).	
پیش به سوی نظام شخصیتی انسان توسعه یافته.	
فرصت‌های آموزشی برابر با ابعاد منطقه‌ای، جنسیت و پایگاه خانوادگی.	

منابع

- احدثادر و شنیدنی، محسن؛ علیرضا رحمتی، علیرضا؛ نجفی، سعید (۱۳۹۲). تحلیل دسترسی به خدمات آموزشی شهری از دیدگاه عدالت فضایی در شهر زنجان. اولین کنفرانس ملی خدمات شهری و محیط‌زیست شهرداری مشهد، دانشگاه فردوسی مشهد.
- اسلامی هرنزی، فاطمه؛ کریمی، فربیا؛ نادی، محمدعلی (۱۳۹۸). شناسایی مؤلفه‌های عدالت آموزشی در آموزش و پرورش ایران. فصلنامه پژوهش در نظام‌های آموزشی، ۱۳(۴۷)، ۷۵-۵۵.
- اشتری، یوسف؛ بافنده زنده، علیرضا (۱۳۹۵). ارزیابی و تحلیل عدالت سازمانی در مرکز آموزشی و درمانی شهدای تبریز. ششمین کنفرانس ملی مدیریت، اقتصاد و حسابداری، دانشگاه فنی و حرفه‌ای استان آذربایجان شرقی - سازمان مدیریت صنعتی تبریز.
- افتخاری، ارکیله؛ شیخ قاسمی، معصومه؛ کاظم پور، اسماعیل (۱۳۹۲). طراحی مدل عدالت آموزشی مبتنی بر تفاوت‌های فردی و تغییر برنامه درسی. همایش ملی تغییر برنامه درسی دوره‌های تحصیلی آموزش و پرورش بیرونی.
- انصاری، عبدالله (۱۳۹۷). نگارش و اعتبار سنجی اقدامات آموزش و پرورش برای دستیابی به اهداف اقتصاد مقاومتی در زمینه برآوری فرصت‌های آموزشی عمومی در کشور. نخستین کنفرانس ملی تحقیق و توسعه در مدیریت و اقتصاد مقاومتی، پژوهشگاه فرهنگ و هنر (پژوهشکده مدیریت و توسعه) تهران.
- بکان، سلیم؛ جهانیان، رمضان (۱۳۹۵). عدالت آموزشی از دیدگاه آموزش و پرورش. ششمین کنفرانس بین المللی روانشناسی و علوم اجتماعی، همایشگران مهر اشراف تهران.
- جهانگیری، مهدی؛ احمدی نژاد، بیت‌الله؛ قنبری، پرستو؛ محمدی، رضا (۱۳۹۴). تبیین عدالت آموزشی از منظر دانشجویان دانشگاه فرهنگیان استان زنجان. سومین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روانشناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی، مرکز راهکارهای دستیابی به توسعه پایدار و مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی سروش مرتضوی، موسسه آموزش عالی مهر ارondon تهران. حسنی شلمانی، محمدحسن (۱۳۹۵). الگویی برای همگرایی مساجد و مدارس در نهادینه کردن عدالت آموزشی. دومین کنفرانس بین المللی علوم انسانی با رویکرد بومی - اسلامی و با تأکید بر پژوهش‌های نوین، شرکت علمی پژوهشی باران اندیشه بهشهر.
- حسینی، سیدعلی؛ سرائی، محمدحسین؛ الحسینی المدرسی، سیدعلی (۱۳۹۴). ارزیابی فضایی توزیع خدمات آموزشی در راستای عدالت اجتماعی با استفاده از شبکه دسترسی و مدل موران. اولین کنفرانس سالانه پژوهش‌های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری، موسسه معماری و شهرسازی سفیران راه مهرآزادی یزد.
- حیدریه زاده، بهاره السادات؛ جباری فر، تقی (۱۳۹۴). بررسی برابری فرصت‌ها و عدالت آموزشی و جنسیتی در نظام آموزش و پرورش. دومن همایش ملی راهکارهای توسعه و ترویج علوم تربیتی، روانشناسی، مشاوره و آموزش در ایران، انجمن توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین تهران.
- خداری، پریچهر؛ گودرزی، عاطفه (۱۳۹۰). بررسی تأثیر دانشگاه آزاد اسلامی بر روی عدالت آموزشی و توسعه پژوهش. همایش منطقه‌ای تبیین خدمات دانشگاه آزاد اسلامی واحد دورود.

- رستم آبادی، مليحه؛ میدانی، محمود (۱۳۹۵). عدالت آموزشی از منظر کلاس‌های چند پایه در ایران. دومین کنفرانس بین المللی پژوهش‌های نوین در حوزه علوم تربیتی و روانشناسی و مطالعات اجتماعی ایران، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی سروش حکمت مرتضوی قم.
- رضوانی منفرد، نیر؛ شفیع پور مطلق، فرهاد (۱۳۹۵). تعیین رابطه بین عدالت آموزشی با امید تحصیلی، انگیزه تحصیلی، دلستگی تحصیلی و خودشکوفایی تحصیلی ادراک شده (مورد مطالعه؛ دیدگاه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم). دومین کنگره بین المللی توانمند سازی جامعه در حوزه علوم تربیتی و مطالعات اجتماعی و فرهنگی، مرکز توانمندسازی مهارت‌های فرهنگی و اجتماعی جامعه تهران.
- سیاری، حبیب الله؛ لطفی پور، پیمان؛ کاظم پور، اسماعیل (۱۳۹۱). تأثیر آموزش مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات در توسعه عدالت آموزشی. فصلنامه روان شناسی تربیتی، ۲۳(۸)، ۱-۲۶.
- شاهمرادی، مراد؛ شیخی، سعید؛ طهماسبی فر، محمد؛ دیناری، فاطمه (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین عدالت آموزشی و اخلاق تحصیلی با تقلب تحصیلی در دانشجویان دانشگاه جامع علمی کاربردی آبدانان. کنفرانس ملی دانش و فناوری روانشناسی، علوم تربیتی و جامع روانشناسی ایران، موسسه برگزار کننده همایش‌های توسعه محور دانش و فناوری سام ایرانیان تهران.
- شفیع پور مطلق، فرهاد؛ ملااحمدی، مجتبی (۱۳۹۴). مدل معادله ساختاری رابطه بین عدالت آموزشی و کیفیت آموزشی، با توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان ادراک شده. سومین کنفرانس ملی کارآفرینی و مدیریت کسب و کارهای دانش‌بنیان دانشگاه جامع علمی کاربردی مازندران و شرکت پژوهشی طرود شمال بابلسر.
- صادقی آرانی، مليحه (۱۳۹۵). تبیین اندیشه هنری زیرو و پیامدهای آن در عدالت آموزشی. کنفرانس بین المللی رویکردهای نوین علوم انسانی در قرن ۲۱ رشت.
- ظهراei، فهیمه؛ مرادی، مسعود؛ رضایی شریف، علی؛ قمری گیوی، حسین (۱۳۹۵). بررسی برابر فرصت‌های آموزشی در ابعاد منطقه‌ای (شهری و روستایی) و فضایی دوره متوسطه دوم بین مناطق آموزشی استان لرستان در سال تحصیلی ۹۴-۹۵. دومین همایش ملی پژوهش‌های نوین در حوزه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی ایران، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی سروش حکمت مرتضوی قم.
- ظهراei، فهیمه؛ مرادی، مسعود؛ رضایی شریف، علی؛ قمری گیوی، حسین (۱۳۹۵). بررسی ضرورت برابر فرصت‌های آموزشی در نظام آموزشی. دومین همایش ملی پژوهش‌های نوین در حوزه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی ایران، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی سروش حکمت مرتضوی قم.
- عبادپور، پروین (۱۳۹۵). بررسی فلسفه ایجاد مدارس غیردولتی و سازگاری آن با عدالت آموزشی از منظر متخصصان تعلیم و تربیت. دومین کنفرانس بین المللی مدیریت و علوم انسانی، موسسه مدیران ایده پرداز پایتخت ویرا استانبول-کشور ترکیه.
- غلامی پریزاد، اسکندر؛ غلامی پریزاد، الهام؛ پالیزبان، فاطمه؛ غضنفری، زینب (۱۳۹۴). عدالت جنسیتی با بی‌عدالتی در نظام آموزشی استان ایلام. دو فصلنامه راهبردهای توسعه در آموزش پزشکی، ۲(۲)، ۴۴-۳۵.
- فریدونی، سمية؛ روحانی، شادی (۱۳۹۸). سیاست‌های گسترش کمی آموزش عالی در ایران و پیامدهای آن بر عدالت آموزشی. فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، ۲۵(۲)، ۲۱-۱.

- فیضی، کاوه؛ نعمتی، عبدالرزاق؛ مهاجران، بهناز؛ حسنی، محمد (۱۳۹۰). تأمین و گسترش برابری فرصت‌ها و عدالت آموزشی در آموزش و پرورش استان آذربایجان غربی. اولین همایش ملی آموزش در ایران ۱۴۰۴.
- گل پرور، محسن (۱۳۹۴). نقش اخلاق تحصیلی در رابطه عدالت و بی‌عدالتی آموزشی با فریبکاری تحصیلی: مدل معادله ساختاری. فصلنامه روان‌شناسی تربیتی، ۱۱(۳۷)، ۶۵-۵۱.
- گل صنم لو، محمد (۱۳۹۰). عدالت آموزشی و دسترسی اقشار مختلف. اولین همایش ملی آموزش در ایران ۱۴۰۴ پژوهشکده سیاستگذاری علم، فناوری و صنعت تهران.
- محقق، ارسلان؛ شفیع پور مطلق، فرهاد (۱۳۹۴). تعیین رابطه بین عدالت آموزشی و نظام مدیریت اطلاعات پویا با بهبود درگیری یادگیری ادراک‌شده. کنفرانس ملی اقیانوس مدیریت، مرکز توسعه آموزش‌های نوین ایران (متانا) شیراز.
- محمدی، حبیبه؛ شفیع پور مطلق، فرهاد (۱۳۹۴). مدل معادله ساختاری رابطه بین عدالت آموزشی و رهبری آموزشی، بانشاط یادگیری. کنفرانس بین‌المللی مدیریت و علوم اجتماعی، موسسه مدیران ایده پرداز پایتخت ویرا دُبی.
- مریم محمدی، مریم؛ موسوی، سیده مهسا؛ شمس، افسین؛ کریمی، سیاوش (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین عدالت آموزشی و فرسودگی تحصیلی در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد زنجان. دومین همایش ملی مطالعات و تحقیقات نوین در حوزه علوم تربیتی و روان‌شناسی ایران، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی سروش حکمت مرتضوی قم.
- مومنی مهموئی، حسین؛ پورفاطمی، علی (۱۳۹۷). بررسی رابطه ادراک از عدالت آموزشی و آگاهی از آینده شغلی با اشتیاق تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی. مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی یزد، ۱۳(۴)، ۳۴۴-۳۲۲.
- نجاری، مهدی؛ حسنی، محمد (۱۳۹۹). تبیین نابرابری جغرافیایی فرصت‌های دسترسی به آموزش عالی و ارائه مدل به منظور آمایش و نیل به عدالت آموزشی. فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۱(۵۲)، ۱۶۵-۱۸۰.
- نصیری، سعید؛ جهانگیری، رمضانعلی؛ شریفی، خلیل؛ بیگدلی، صدیقه (۱۳۹۵). تبیین عدالت آموزشی به عنوان رکنی اساسی در آموزش از دیدگاه دانشجویان دانشگاه زنجان. سومین کنگره علمی پژوهشی سراسری توسعه و ترویج علوم تربیتی و روان‌شناسی، جامعه شناسی و علوم فرهنگی اجتماعی ایران، انجمن علمی توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین تهران.
- نیازخانی، سمانه؛ لطفی، غلامرضا (۱۳۹۳). ارزیابی تطبیقی کاربری آموزشی با تأکید بر عدالت اجتماعی در شهر تهران و مکان‌یابی بهینه احداث مدارس جدید به کمک روش کارتوگرافی (نمونه موردی: نواحی ۱ مناطق ۶ و ۱۳). ششمین کنفرانس ملی برنامه‌ریزی و مدیریت شهری با تأکید بر مؤلفه‌های شهر اسلامی، شورای اسلامی شهر مشهد دانشگاه فردوسی مشهد، شهرداری مشهد و مرکز پژوهش‌های شورای اسلامی شهر مشهد.
- یاری قلی، بهبود (۱۳۹۰). بررسی میزان برابری فرصت‌های آموزشی در مناطق شهری و روستایی استان زنجان. اولین همایش ملی آموزش در ایران ۱۴۰۴، ۱، پژوهشکده سیاستگذاری علم، فناوری و صنعت تهران.

- Brewis, E. (2018). Fair access to higher education and discourse of development: A policy analysis from Indonesia. British Association for International and Comparative Education, DOI:10.1080/03057925.2018.1425132.
- Brighouse, H., & Unterhalter, E. (2010). Education for primary goods or for capabilities? In: Brighouse, H. and Robeyns, I. (Eds.) *Measuring Justice: primary Goods ND Capabilities*. Cambridge, Cambridge University Press, 193-214.
- Capatano, J. (2017). The challenges of equity in public education. [www.jordancapatano.us.ir](http://er.aera.net). http://er.aera.net
- Marzooghi, R., Heidari, M. Heidari E. (2013).The Impact of Educational Justice on Students' Academic Burnout in the University of Social Welfare and Rehabilitation Science, Tehran, Iran. *Strides in Development of Medical Education*, 10(3), 328-334.
- Nazmfar, H. and Alibaksi, A. (2017). Evaluation Spatial inequality of development of the city in the province with an emphasis on sustainable development, *Journal Geographical Planning of Space Quarterly*, 6(22), 1-24.
- Yamani, N., Shaterjalali, M., & Eghbali, B. (2017). Educational justice from the perspective of postgraduate students in a medical school in Iran: qualitative study. *Research and Development in medical Education (RDME)*, 6(1), 23-28.

Identifying the factors that create educational justice in teaching-learning environments and obstacles in its development (providing a framework in education)

Abstract

Although the results of research on identifying the factors that create educational justice and equal access for individuals have revealed the positive effects of it, and educational systems are moving in this direction, there are several obstacles to achieving this. In this regard, the purpose of this study is to identify strategies and methods for creating and establishing educational justice and obstacles in its development. The present research is of descriptive-analytical type, the information of which has been collected through the review of books, articles, etc. In this article, while expressing the importance and necessity of identifying the factors creating educational justice, the most significant obstacles to create educational equality in Iran have been mentioned. Finally, all the causes and obstacles affecting the establishment of educational justice are organized under a comprehensive model of barriers. Findings indicate that if educational justice is established in teaching-learning environments; Fairness and equality in education and facilities, access to educational fields, motivation and hope for education, etc. increase.

Keywords: Educational Justice, Teaching / learning environment, Education, Factors, obstacles.